

نقش الگوهای معنوی در امید بخشی به جوانان از منظر آیات و روایات

استاد راهنما: زهرا چایش، ناهید شیرپور^۱

نویسنده: عاطفه احمدیان^۲ فرشته شیرپور^۳ مینا حسینی^۴ خاطره خلفی^۵

چکیده

یکی از عوامل حیاتی بسیار موثر در زندگی انسان مسئله امید و امید بخشی است که بدون آن قادر نیست برای ادامه حیات خود تلاش کند. امید، حالت روحی و روانی است که باعث تلاش های ثمر بخش در زندگی، تقویت جامعه و رساندن او به سعادت ابدی خواهد شد. انسان، در دوران جوانی، برای ادامه زندگی، نیازمند نیرویی است که این نیروی معجزه آسا همان امید به پروردگار و رحمت اوست که در متون دینی، آیات و روایات فراوانی برای تقویت باورهای الهی و دینی و الگوپذیری از پیامبران و اولیاء و بزرگان و افزایش روحیه همکاری و مشارکت در امور اجتماعی و تعامل با محیط پیرامون خود وارد شده است که برای برخورداری جوانان در این مورد، موثر است. نوشتار پیش رو در مقام تبیین، نقش الگوهای معنوی در امید بخشی به جوانان از منظر آیات و روایات است. برآیند پژوهش حاضر آنکه الگوهای معنوی باعث معنا بخشی به زندگی جوانان، آرامش روحی و روانی، حضور در اجتماع، تمرکز ذهنی و دوری از تشویش افکار، تحرک و پویایی، کنترل غرایز و مصون ماندن از آسیب های اجتماعی خواهد شد. مطالب جمع آوری شده به روش کتابخانه ای با رویکرد توصیفی-تحلیلی بوده است.

کلید واژه ها: الگو، الگوهای معنوی، معنویت، امید بخشی، جوانان

۱-استاد مدرسه علمیه فاطمة الزهراء (سلام الله علیها)، کرند غرب، مکرانشاه ۹۱۸۷۲۹۳۶۸۹.

۲-طلیبه سطح ۲، مدرسه علمیه فاطمة الزهراء (سلام الله علیها)، کرند غرب کرمانشاه

۳-طلیبه سطح ۲، مدرسه علمیه فاطمة الزهراء (سلام الله علیها)، کرند غرب کرمانشاه

۴-طلیبه سطح ۲، مدرسه علمیه فاطمة الزهراء (سلام الله علیها)، کرند غرب کرمانشاه

۵-طلیبه سطح ۲، مدرسه علمیه فاطمة الزهراء (سلام الله علیها)، کرند غرب کرمانشاه

قرآن کریم، که کتاب هدایت و پاسخ‌گو به نیازها و خواسته‌های فطری انسان‌ها است، به نیاز مهم بشر، نیاز به الگو پاسخ گفته است و پیامبران، پیشوایان معصوم و اولیاء الهی را الگوی خوبی برای انسان‌ها معرفی کرده و تأکید فرموده که در تمام امور فردی و اجتماعی، سیاسی و اقتصادی از آن‌ها تأثیر و سرمشق بگیرند.

قرآن، بحث الگو و اهمیت آن را به شیوه‌های مختلف بیان می‌کند. این کتاب اسمانی، در نخستین سوره، عطش الگوخواهی پیروان خویش را می‌افزاید و به آنان می‌آموزد که پیوسته باید در پی الگوهای الهی حرکت کنند، در غیر این صورت گمراه خواهند شد؛ در سوره حمد (صراط مستقیم) را صراط الگوهای معرفی می‌کند که خداوند به آنها نعمت داده است.

از آنجا که جوانی مهمترین دوران عمر بشر است ویژگی‌های خاصی دارد و مورد توجه قرآن کریم و احادیث قرار گرفته است. جوان در این دوران با چالش‌های گوناگون مواجه می‌شود، نقش هدایتی قرآن ایجاب می‌کند با بیان قصه و طرح ابعاد مختلف زندگی افراد صالح، الگوهای کامل و راهنما در زمینه‌های مختلف را به جوانان معرفی کند، الگوهای معرفی شده در قرآن پیامبران، زنان و شخصیت‌های تاریخیند.

با توجه به اینکه دشمنان اسلام تلاش زیادی برای معرفی الگوهای ساختگی به جوانان دارند ضرورت دارد که نقش الگوهای معنوی در امید بخشی به جوانان بررسی شود تا اینکه جوانان اولاً با این الگوها آشنا و تاثیر پیروی از این الگوها را در زندگی خود در شرایط کنونی احساس کنند. پژوهش حاضر به بررسی نقش الگوهای معنوی در امید بخشی به جوانان پرداخته است و به نتایجی چون الگوهای معنوی باعث معنا بخشی به زندگی جوانان، آرامش روحی و روانی، حضور

در اجتماع ، تمرکز ذهنی و دوری از تشویش افکار، تحرک و پویایی، کنترل غرایز و مصون ماندن از آسیب های اجتماعی دست یافته است. در این زمینه کتابهای با عناوین: الگوهای معنوی (اشرف تسلیمی) معنویت و شیوه های ارتقاء آن در جوانان (باقر غباری بناب) و پایان نامه های : شاخصه های معنویت گرایی در سیره پیامبر (ص) (سمیه مهری نیا) ، روش های مؤثر الگو دهی به نوجوانان و جوانان جامعه از فرهنگ ایثار و شهادت (مسیب خلیلی سامانی) و مقالاتی همچون: خانواده های الگو در اسلام (علی اکبر نوایی) عوامل و راه های هویت بخشی به جوانان (نعمت الله یوسفیان) که هیچ کدام از آثار به صورت مستقل به بررسی نقش الگوهای معنوی در امید بخشی به جوانان پرداخته است، لذا در این مقاله سعی شده است تا با روش توصیفی تحلیلی به بررسی نقش الگوهای معنوی در امید بخشی به جوانان پرداخته شود.

مفهوم شناسی

الگو

در لغت به معنای «سرمشق، مقتدی واسوه» است. (دهخدا، فرهنگ دهخدا، ۱۳۷۶) و در اصطلاح به طرح و نمونه یا مدلی از شکل اشیاء یا موردی از رفتار اطلاق می شود. (حسینی نسب، اقدام، فرهنگ واژه‌ها، تعاریف و اصلاحات تعلیم و تربیت، ۱۳۷۵، ص ۶۳۲). الگو به شخصیتی گفته می شود که به دلیل برخی خصوصیات شایسته تقلید است. (ساروخانی، دائرة المعارف علوم اجتماعی، ۱۳۷۰). منظور از تأسی و الگو قرار دادن، حالتی است که انسان، از هر جهت به مقتدایش اقتدای تام و تمام کند.

معنویت

معنوی، منسوب به معنی، باطنی، حقیقی، آن چه با قلب شناخته شود نه با حواسی ظاهر، صفات پسندیده «تقوا»، «فضیلت»، «ایثار» از جلوه‌های ظاهری آن است.

معنویت، نوعی ارتباط با خدای متعال، از راه ایمان به خدا، عواطف و انگیزه‌های الهی و نیز یاری جویی از نیروهای غیبی بر اثر قرب الهی است. آثار عملی این ایمان و ارتباط، در جهت بخشی به زندگی و نوع نگاه به آن دیده می شود که در قالب اخلاق الهی بروز و ظهور می یابد.

معنویت عبارت است از میزان تاثیر گذاری و کنترلی که شما در هدایت زندگی خود در جهت مشخص به کار می گیرید .

معنویت جوهری است که با روان و فطرت انسان سرشته شده ، رشد وعدم رشد آن با چشم دیده نمی شود، ولی اثرات نیکو و پسندیده ی آن در شخصیت انسان تجلی پیدا می کند، و برابر تعریف لغوی، آثار آن «تقوی» و «فضایل» است.

امید:

امید در لغت به معنای گمان وقوع خیری ممکن الحصول در آینده آمده است. (راغب، مفردات ، ص ۳۴۶) معانی ترس ، توقع، انتظار و شوق نیز برای آن ذکر شده است. (مجمع البحرین، ج ۲، ص ۱۵۵) شاید بتوان گفت این معانی به لوازم معنای امید یا به بخشی از آن اشاره دارد، زیرا از آن رو که متعلق امید امری ممکن الحصول است نه قطعی، ترس از تحقق نیافتن آن وجود دارد امید را به خوف معنا کرده اند و از آن رو که متعلق امید، امری خیر و مسرت بخش است و طبعاً موجب اشتیاق شخص امیدوار به آن امر شده و حالت انتظار و توقع به او دست می دهد.

جایگاه معنویت گرایی در جوانان

از نظر قرآن کریم مراحل زندگی انسان در سه مرحله کودکی، جوانی و پیری خلاصه می شود که این دوران در مجموع دوران فراز و نشیب زندگی اوست.

اللَّهُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ ضَعْفٍ ثُمَّ جَعَلَ مِنْ بَعْدِ ضَعْفٍ قُوَّةً ثُمَّ جَعَلَ مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ ضَعْفًا وَ شَيْبَةً يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَ هُوَ الْعَلِيمُ
الْقَدِيرُ (رعد/۵۴)

دهد و آنان به دلیل صبر و شکیبایی در تحمل سختیها و مشکلات موقت دنیوی، به معاملهای سودمند با خداوند در می‌آیند.

بنا بر این زندگی انسان مجموعه از موفقیت‌ها و ناکامیهاست، هرگز گریزی از آنها ندارد. و انسان صبور با اعتماد به نفس و اطمینان خاطر رفتار خود را به متانت و بزرگواری مزین می‌کند. جوانان با الگوگیری در هنگام مشکلات و حوادث بر عواطف خود مسلط می‌شوند و با کمک از نیروی الهی بر سختیها و موانع چیره می‌گردند و در سایه، اطمینان و آرامش درد ورنج را از یاد می‌برند..

نتیجه گیری

قرآن کریم، کتاب هدایت و پاسخ گو به نیازها و خواسته های فطری انسان است که به نیاز الگوپذیری بشر پاسخ داده و پیامبران، پیشوایان معصوم و اولیاء الهی را الگوی خوبی برای انسان ها معرفی کرده و تأکید فرموده که در تمام امور فردی و اجتماعی، سیاسی و اقتصادی از آن ها تأثیر و سرمشق بگیرند.

۱. الگوهای معنوی در انگیزه و اعمال جوانان اثر می گذارند و باور به وجود خدا را در آنها تقویت می کنند. و همین باعث معنا بخشی در زندگی آنها می شود.

۲. جوانان با پیروی از الگوهای معنوی به تکیه گاه محکمی دست پیدا می کنند، پس اضطراب درونی خود را بوسیله آن آرام می نمایند.

۳. الگوهای معنوی در مجهز نمودن جوانان به تقوا و پرهیزکاری و حضور آنان در اجتماع نقش اساسی دارند.

۴. الگوهای معنوی، تقوی و دوری از گناه در بصیرت و روشن بینی و تقویت فکر و عقل جوانان موثر است.

۵. الگوهای معنوی در زندگی جوانان آن ها را به اراده و پشت کاری قوی و عزمی راسخ دچار می کند که از هیچ گونه

کار و تلاش نهراسند و از بحران ها و فراز و فرودهای زندگی به سلامت عبور کنند.

۶. الگوهای معنوی موثر ترین نقش را در تعلیم و تربیت اسلامی عهده دار می باشند. توجه به معنویات و ارزش های

دینی در عمق روح و جان انسان نفوذ می کند و در نتیجه باعث کاهش و پیشگیری از آسیب های فردی و اجتماعی می شود.

منابع

*قرآن

*نهج البلاغه

۱. ابن بابویه، محمد بن علی (۱۳۷۷)، الخصال، مترجم محمد باقر کمره ای، چاپ هشتم، ناشر کتابچی.
۲. پروا، مهدی (۱۳۸۰) روان شناسی یکتا پرستی، شرکت سهامی انتشار .
۴. تمیمی آمدی، عبدالواحد، (۱۴۱۰ ق) غررالحکم ودرر الکلم ، ج ۱، دار الکتب الاسلامی، قم.
۵. جوادی آملی، عبد الله (۱۳۷۸) تفسیر تسنیم ، قم، اسراء.
۶. حر عاملی، محمد بن حسن (۱۴۰۴ ه.ق) وسائل الشیعه، موسسه آل البيت، قم.
۷. خامنه ای، علی (۱۳۸۰) ترنم باران، تهران ، سازمان بسیج دانش آموزی کشور.
۸. خمینی، روح الله (۱۳۶۸)، اربعین حدیث، موسسه تنظیم ونشر آثار امام خمینی (ره)، تهران.
۹. دهخدا، علی اکبر (۱۳۷۷) فرهنگ دهخدا، تهران، مؤسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران.
۱۰. دیلمی، حسن بن محمد (۱۳۷۳) اعلام الدین فی صفات المومنین، (چاپ دوم)، آل البيت علیه السلام.
۱۱. ساروخانی، باقر (۱۳۷۰)، دائره المعارف علوم اجتماعي، تهران ، کیهان
۱۲. سهراب پور، همت (۱۳۹۳) جوانان در طوفان غرایز، (چاپ ۱)، کتاب بوستان، قم

۱۳. صدوق ، محمد(۱۴۱۳ق.م) من لا يحضره الفقيه، قم، جامعه مدرسين.
۱۴. طباطبایی، محمد حسين(۱۳۷۸)، الميزان في تفسير القرآن (ج ۱۶)، جامعه مدرسين حوزه علميه قم.
۱۵. عاملی، محمد حسن(۱۴۱۴ق)، وسائل الشيعه ، آل البيت.
۱۶. علی اقدم، اصغر، حسینی نسب، داود(۱۳۷۶)، فرهنگ واژه ها، تعاریف و اطلاعات تعلیم و تربیت، احرار، تهران
۱۷. عماد زاده، عماد الدین حسن(۱۳۷۱)، زندگانی امام حسن مجتبی علیه السلام، انتشارات اسوه، .
۱۸. فرهادیان، رضا (۱۳۷۸)، آنچه یک جوان باید بداند (ج ۱) ، بوستان کتاب ، قم.
۱۹. کلینی ، یعقوب، (۱۳۸۸) ، کافی، دارالکتب الاسلامیه، قم.
۲۰. مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی(۱۳۷۸)بحار الانوار، ناشر اسلامیه.
۲۱. محمدی ری شهری، محمد، (۱۳۸۴)، حکمت نامه جوان، ترجمه مهدی مهریزی، دارالحديث، قم.
۲۲. مصباح یزدی، محمد تقی(۱۳۸۳)، اخلاق در قرآن ، (چ ۱) ، موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی(ره)، قم.
۲۳. مصباح یزدی، محمد تقی(۱۳۸۸)، جامی از زلال کوثر(چ ۱) ، موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی(ره)، قم.
۲۴. مکارم شیرازی ، ناصر(۱۳۸۰)، تفسیر نمونه، دار الکتب الاسلامیه، قم.
۲۵. نقوی، لیلا، (۱۳۹۵)، تربیت اخلاقی جوان، نشر هاجر، قم.

مقالات

۲۶. اخوی، ابراهیم(۱۳۸۸)، جوان و معنویت، مجله گلبرگ، شماره ۱۱۲

۲۷. آقا محمدی ، جواد(۱۳۹۲) ، بررسی نقش الگوی تربیتی والدین در تربیت دینی فرزندان، پژوهش نامه تربیت تبلیغی ، سال یکم، شماره ۲.
۲۸. بابایی، رضا (۱۳۸۷)، قرآن ومعنویت، پیام ویژه رمضان، شماره ۹۰.
۲۹. تاثیر هم نشینی با صالحان در تربیت(۱۳۹۳) ، پژوهشکده باقر العلوم ،بانک مقالات
۳۰. حیدری، حسین،(۱۳۹۲)، الگوهای قرآنی، ضرورت پرداختن به سیره اخلاقی انبیاء، مجله خلق، شماره ۳۹.
۳۱. سلیمانی فر ، ثریا (۱۳۸۵)، شخصیت جوان از دیدگاه قرآن، بینات ،شماره ۵۱
۳۲. علوی تبار، هدایت(۱۳۹۱)، معنای زندگی از دیدگاه داستا یفسیکی، پژوهشنامه فلسفه دین، سال دهم، شماره اول، بهار وتابستان ۱۳۹۱، تهران
۳۳. فلاح ربیع ، علی (۱۳۹۱)، روش شناسی الگو در انتقال ارزش ها، علی فلاح رفیع، سال چهارم، شماره دوم.
۳۴. قدر دان قراملکی، محمدحسن (۱۳۸۲)، کارکرد دین در انسان وجامعه، قبسات، شماره ۲۸
۳۵. میر جلیلی، علیرضا، حسینی زاده ، محمد حسن، (۱۳۹۸) بررسی مهم ترین آثار امید در بین جوانان از منظر اسلام،
۳۶. یوسفیان ، نعمت الله(۱۳۸۴)، عوامل و راه های هویت بخشی به جوانان، مربیان ،شماره ۱۸.